

Nr 28

LANDSKAPSLAG

om en reform av kommunstrukturen på Åland

Föredragen för Republikens President den 15 mars 2019

Utfärdad i Mariehamn den 4 april 2019

I enlighet med lagtingets beslut¹ föreskrivs:

**1 kap.
Inledande bestämmelser**

1 §

Mål och syfte

Målet med lagen är en reform av kommunstrukturen på Åland under åren 2019 - 2022.

Syftet med reformen är att skapa livskraftiga och funktionsdugliga kommuner, att stärka kommunernas förutsättningar att ordna likvärdig service av hög kvalitet på lika villkor, att förenhetliga samhällsstrukturen och att trygga kommuninvånarnas självstyrelse.

2 §

Tillämpningsområde

Lagen innehåller bestämmelser om grunderna för den nya kommunindelningen och för förfarandena vid reformen av kommunstrukturen.

3 §

Reform av kommunstrukturen

Reformen av kommunstrukturen innebär att de befintliga kommunerna indelas i tre samarbetsområden inom vilka kommunerna ska gå samman senast den 1 januari 2022.

De tre samarbetsområdena är

1) Norra Åland, som består av de nuvarande kommunerna Geta, Finström, Saltvik, Sund och Vårdö,

2) Södra Åland, som består av de nuvarande kommunerna Eckerö, Hammarland, Jomala, Lemland och Lumparland samt

3) Skärgården, som består av de nuvarande kommunerna Brändö, Föglö Kumlinge, Kökar och Sottunga.

4 §

Tillämplig lagstiftning

Då den reform som avses i denna lag genomförs ska utöver denna lag även bestämmelserna i 21, 24 och 27 §§ samt i 7, 8 och 10 kap. i kommunstrukturlagen (2019:29) för Åland tillämpas.

**2 kap.
Praktiskt genomförande**

5 §

Kommunindelningsutredningar

De kommunindelningsutredningar som landskapsregeringen har beslutat att ska genomföras innan denna lag träder i kraft ska beaktas i den reform av kommunstrukturen som regleras i denna lag.

Kostnaderna för de kommunindelningsutredningar som landskapsregeringen fattat beslut om i syfte att förverkliga den reform som avses i denna lag betalas av landskapets medel.

6 §

Kommunsamordnare

Landskapsregeringen ska utse en kommunsamordnare med uppgift att vara en stödfunktion för kommunerna samt att samordna reformen och övervaka att kommunstrukturreformen förverkligas i enlighet med denna lag.

Den som utses till kommunsamordnare ska

¹ LF nr 21/2017-2018

LKU bet. nr 1/2018-2019

ha tillräcklig sakkunskap och erfarenhet för att sköta uppgiften. Kommunsamordnaren ska anställas i offentligt eller privaträttsligt anställningsförhållande.

7 §

Samgångsavtal

Kommunerna inom varje samarbetsområde ska gemensamt utarbeta ett samgångsavtal där de är överens om

1) hur samgången ska ske; genom att alla kommuner inom området upplöses och går samman i en ny kommun eller genom att alla kommuner utom en inom området upplöses och går samman med den kommun som finns kvar,

2) tidpunkten för samgången; den 1 januari 2020, 2021 eller 2022,

3) namnet på den nya kommunen,

4) principerna för ordnandet av den nya kommunens förvaltning,

5) antalet ledamöter och ersättare i samgångsstyrelsen och fördelningen av platser mellan de kommuner som går samman samt mellan de olika grupper som är företrädare i fullmäktige i de kommuner som berörs,

6) samgångsstyrelsens behörighet,

7) samgångsstyrelsens samarbete med myndigheterna i de kommuner som går samman innan landskapsregeringens beslut om ändring av kommunindelningen,

8) hur den nya kommunens fullmäktige ska bildas i enlighet med bestämmelserna i 15 § och antalet fullmäktigeledamöter i enlighet med bestämmelserna i 38 § kommunallagen för landskapet Åland,

9) principerna för samordning av service-systemen och ordnandet av närservicen i de kommuner som går samman,

10) ställningen i den nya kommunen för kommundirektörerna i de kommuner som går samman,

11) de allmänna principerna för skötseln av ekonomin i den nya kommunen samt

12) hur invånarnas möjligheter att påverka och delta samt närdemokratiska förverkligas i den nya kommunen.

Samgångsavtalet ska beredas i samarbete med företrädare för kommunernas personal.

8 §

Kommunernas godkännande av samgångsavtalet och giltighetstid för avtalet

Fullmäktige i alla kommuner inom samarbetsområdet ska godkänna samgångsavtalet.

Avtalet ska följas från det datum då fullmäktige i alla kommuner inom samarbetsområdet har godkänt avtalet.

Avtalet ska följas i tre år från den tidpunkt

då ändringen av kommunindelningen trädde i kraft, om kommunerna inte kommit överens om en kortare tid eller om det inte redan tidigare blir omöjligt att följa någon av avtalsbestämmelserna.

Samgångsavtalet kan ändras genom överensstämmande beslut av kommunernas fullmäktige tills ändringen av kommunindelningen träder i kraft.

9 §

Fastställande av ändringen av kommunindelningen

Efter att kommunfullmäktige godkänt samgångsavtalet ska kommunen skicka samgångsavtalet för kännedom till landskapsregeringen.

Landskapsregeringen ska utan dröjsmål fastställa ändringen av kommunindelningen inom respektive samarbetsområde i enlighet med det samgångsavtal som kommunerna godkänt.

En ändring av kommunindelningen ska fastställas före utgången av juni månad året före det år då ändringen ska träda i kraft. En ändring av kommunindelningen ska alltid träda i kraft den 1 januari.

Landskapsregeringens beslut om fastställelse enligt 2 mom. ska publiceras i Ålands författningssamling och skickas till de kommuner som berörs av ändringen.

10 §

Samgångsstyrelse

Efter att landskapsregeringen fastställt ändringen av kommunindelningen ska fullmäktige i de kommuner som ska gå samman välja en samgångsstyrelse på det sätt som man kommit överens om i samgångsavtalet. Samgångsstyrelsen ansvarar för att samgångsavtalet verkställs och förbereder ordnandet av den nya kommunens verksamhet och förvaltning.

Samgångsstyrelsens mandattid börjar när fullmäktige i de kommuner som går samman har valt ledamöter och ersättare i samgångsstyrelsen. Samgångsstyrelsen väljer inom sig en ordförande och två viceordförande. Samgångsstyrelsens mandattid upphör när den nya kommunens kommunstyrelse har valts.

Om samgångsstyrelsen gäller i övrigt i tillämpliga delar det som bestäms om kommunstyrelsen.

11 §

Godkännande av kommunens namn

Om den nya kommunen ska få ett namn som inte tidigare varit namn på en kommun på Åland ska namnet godkännas av landskapsregeringen.

3 kap. Ordnandet av förvaltningen i de nya kommunerna

12 §

Bildande av fullmäktige under valperioden

De kommuner som går samman kan komma överens om att deras fullmäktige helt eller delvis sammanslås till fullmäktige i den nya kommunen för den mandattid som pågår till den kommunala valperiodens slut. Om fullmäktige delvis sammanslås ska kommunernas fullmäktige besluta hur många fullmäktigeplatser varje kommun ska få i den nya kommunens fullmäktige. I den nya kommunens fullmäktige ska alltid ingå minst en fjärdedel av varje kommuns fullmäktigeledamöter. I fråga om varje kommun bestäms de fullmäktigeledamöter och ersättare som ska ingå i den nya kommunens fullmäktige i den ordningsföljd som följer av de jämförelsetal som tilldelats dem i föregående kommunalval i enlighet med 62 § i landskapslagen (1970:39) om lagtingsval och kommunalval.

13 §

Förberedande åtgärder för valet

Registerförvaltningsmyndigheterna och valmyndigheterna ska vidta de åtgärder som behövs så att kommunalvalet år 2023 kan förrättas i enlighet med den nya kommunstrukturen och myndigheterna ska ge varandra handräckning i det syftet.

14 §

Inledande av fullmäktiges verksamhet

Fullmäktige för den nya kommunen ska omedelbart vidta de åtgärder som behövs för att ordna kommunens verksamhet och förvaltning.

Ordförande för samgångsstyrelsen utfärdar möteskallelse till fullmäktiges första sammanträde. Den fullmäktigeledamot som längst innehaft ett kommunfullmäktigeuppdrag för ordet vid sammanträdet tills fullmäktige valt ett presidium.

15 §

Mandattiden för andra förtroendevalda och inledande av tjänsteinnehavarnas tjänsteutövning

Uppdragen för de förtroendevalda i de kommuner som går samman upphör då ändringen i kommunindelningen träder i kraft.

Mandattiden för kommunstyrelsen i den nya kommunen börjar genast när det nya fullmäktige har valt styrelsen. Andra förtroendevalda och tjänsteinnehavare i den nya kommunen börjar sköta sina uppdrag från den tidpunkt då ändringen av kommunindelningen träder i kraft.

16 §

Personalens ställning

Förändringar av kommunindelningen till följd av reformen av kommunstrukturen som innebär att personalen byter arbetsgivare ska betraktas som överlåtelse av rörelse.

17 §

Kommundirektör

Blir kommundirektören i en kommun som går samman inte kommundirektör i den nya kommunen, ska han eller hon erbjudas en för honom eller henne lämplig tjänst i den nya kommunen under två år efter att samgångsavtalet fastställts. Tjänsten ska vara knuten till bildandet av den nya kommunen.

Om kommundirektörens ställning och rättigheter i övrigt gäller vad som bestäms i 16 §.

18 §

Behörighet hos myndigheter i kommuner som går samman

Efter att denna lag trätt i kraft får myndigheterna i de kommuner som omfattas av reformen inte besluta i ärenden som skulle ha betydande verkningar och som är bindande för de nya kommunerna och i vilka ett beslut skulle strida mot syftet med reformen av kommunstrukturen.

Trots bestämmelserna i 1 mom. får myndigheterna fatta beslut om beslutsfattandet inte kan skjutas fram på grund av ärendets brådskande natur.

4 kap.

Samgångsunderstöd

19 §

Rätt till samgångsunderstöd

De nya kommuner som bildas med stöd av denna lag har rätt till ett samgångsunderstöd.

Samgångsunderstödet ska användas till nödvändiga kostnader för bildandet av den nya kommunen, utvecklandet av servicesystem i den nya kommunen och förbättrande av servicens produktivitet eller för att stärka ekonomin i den nya kommunen.

20 §

Samgångsunderstödet grunddel och tilläggsdel

Samgångsunderstödet består av en fast grunddel och en rörlig tilläggsdel som bestäms utgående från antalet kommuninvånare den 1 januari det år då ändringen av kommunindelningen träder i kraft.

Grunddelens belopp är 2 150 000 euro för samarbetsområdet Skärgården och 2 650 000

euro för samarbetsområdena Norra Åland och Södra Åland om ändringen av kommunindelningen träder i kraft år 2020 eller år 2021. Grunddelens belopp sänks med 40 procent för samarbetsområdena Norra Åland och Södra Åland om ändringen träder i kraft år 2022.

Tilläggsdelens belopp är 255 euro per invånare om ändringen av kommunindelningen träder i kraft år 2020 eller år 2021. Tilläggsdelens belopp sänks med 40 procent för samarbetsområdena Norra Åland och Södra Åland om ändringen träder i kraft år 2022.

21 §

Utbetalning av samgångsunderstöd

Samgångsunderstödet betalas under tre år.

Av understödet betalas 50 procent det första året efter att ändringen av kommunindelningen trätt i kraft, 30 procent under det andra året och 20 procent under det tredje året.

Samgångsunderstödet betalas två gånger årligen, före utgången av maj respektive november månad.

22 §

Ersättning för minskning av landskapsandelar

De nya kommuner som bildas med stöd av denna lag har rätt till en ersättning för minskningen av landskapsandelar om reformen av kommunstrukturen minskar landskapsandelarna till en ny kommun som bildas jämfört med de sammanräknade landskapsandelarna till de kommuner som bildar den nya kommunen. Ersättningen betalas ut under fem år från det att ändringen i kommunindelningen trätt i kraft.

Beloppet av det årliga ersättningsbeloppet utgörs av skillnaden mellan de beräknade landskapsandelarna för de gamla kommunerna och landskapsandelen för den nya kommunen. Skillnaden beräknas för det år då ändringen av kommunindelningen träder i kraft.

Då ersättningen räknas ut ska även landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna (2017:120) beaktas.

Mariehamn den 4 april 2019

KATRIN SJÖGREN
lantråd

23 §

Redovisning över hur samgångsunderstödet använts

Kommunerna ska senast den 31 december året efter att det sista samgångsunderstödet betalats lämna in en redogörelse till landskapsregeringen över hur samgångsunderstödet använts. Ett utlåtande av kommunens revisor ska fogas till redogörelsen.

24 §

Återbetalning av samgångsunderstöd

På återkrav av samgångsunderstöd tillämpas landskapslagen (1988:50) om lån, räntestöd och understöd ur landskapet medel.

5 kap.

Ändringssökande samt rättelseyrkande

25 §

Fullmäktiges beslut

Fullmäktiges beslut att godkänna samgångsavtalet kan överklagas hos Ålands förvaltningsdomstol enligt bestämmelserna i kommunallagen för landskapet Åland.

26 §

Särskild besvärsmätt i fråga om beslut av en kommunal myndighet.

Beslut som har fattats av en kommunal myndighet efter att landskapsregeringen fastställt en ändring av kommunindelningen men innan ändringen av kommunindelningen trätt i kraft får överklagas på det sätt som bestäms i kommunallagen också på den grund att beslutet strider mot bestämmelserna i 18 § i denna lag.

Även en samgångsstyrelse som avses i 10 § har besvärsmätt.

6 kap.

Ikraftträdelse

27 §

Ikraftträdelse

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.

Åtgärder för verkställighet av lagen kan vidtas innan lagen träder i kraft.

Nina Fellman
föredragande minister